

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Інститут магнетизму імені В.Г. Бар'яхтара
Національної академії наук України

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

ІМаг НАН України

д.ф.-м.н., чл.-кор. НАН України, професор

_____Олександр ТОВСТОЛИТКІН
«13» лютого 2025 р.

ПОЛОЖЕННЯ

Про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин
в Інституті магнетизму імені В.Г. Бар'яхтара
Національної академії наук України

1. Загальні положення

1.1. Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Інституті магнетизму імені В.Г. Бар'яхтара Національної академії наук України (далі - Положення) визначає основні засади академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності Інституту магнетизму імені В.Г. Бар'яхтара Національної академії наук України (далі – Інститут), як невід'ємної складової системи забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності Інституту, при вирішенні питань кадрового забезпечення, підготовки науково-педагогічних кадрів та підвищення їх кваліфікації, регламентує порядок перевірки наукових робіт, що надходять до спеціалізованої Вченої ради Інституту.

1.2. Положення застосовується в частині, що не суперечить чинному законодавству, загальнодержавній та внутрішньоінститутській нормативній базі. У тому числі як в Положенні, так і безпосередній діяльності враховуються вимоги таких документів: Законів України «Про освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, Постанов та Розпоряджень НАН України, чинних наказів Міністерства освіти і науки України, іншої загальнодержавної нормативної бази.

2. Основні терміни, визначення, скорочення та аббревіатури

Академічна доброчесність - дотримання принципів добропорядності і чесності в академічному процесі; невикористання таких елементів як списування, плагіат.

Автор - фізична особа, творчою працею якої створено твір.

Твір (робота, матеріал) - інформація, як результат наукової чи навчально-методичної діяльності конкретної особи (чи у співавторстві), представлена на паперових носіях або в електронному вигляді у мережі Інтернет (монографія, підручник, навчальний посібник, стаття, тези, препринт, автореферат і рукопис дисертації (дисертаційна робота)).

Плагіат - привласнення авторства на запозичений твір науки, літератури, мистецтва або на чуже відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію, а також використання у своїх працях запозичень без посилання на автора. Використання запозичених текстів у письмових роботах допускається за умови, що зазначені всі джерела запозичень.

Плагіат академічний - плагіат в академічному середовищі.

Цитата - порівняно стислий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого (у тому числі оприлюдненого у мережі Інтернет) твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерело цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілішими власні твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні.

Унікальність твору (роботи, матеріалу) - співвідношення (%) матеріалу, що не має збігів з іншими публікаціями, до загального об'єму матеріалу.

3. Система сприяння дотриманню принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в Інституті

Система забезпечення принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин (далі - академічної доброчесності) в Інституті має наступні складові:

3.1. Нормативну базу, яка описує механізми впровадження принципів академічної доброчесності в науковий та освітній процеси, заходи з забезпечення дотримання принципів академічної

доброчесності, процедури попередження та боротьби з порушеннями принципів академічної доброчесності.

До основних елементів нормативної бази, відносяться:

1) базові нормативні документи:

- положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Інституті;

положення про комісію з академічної доброчесності;

2) інші нормативні документи щодо здійснення освітньо-наукової діяльності в Інституті, в яких у тому числі відображаються питання академічної доброчесності;

3.2. Для забезпечення популяризації принципів академічної доброчесності, їх впровадження в освітньо-наукову діяльність Інституту може бути сформована комісія з академічної доброчесності, яка, за необхідності, створюється наказами директора Інституту. Для розгляду порушень академічної доброчесності здобувачами вищої освіти до складу зазначених комісій повинні обов'язково входити представники ради молодих вчених. До складу комісій не можуть входити особи, які притягувались до академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності. У разі встановлення факту порушення академічної доброчесності членом комісії він виводиться з її складу наказом директора.

3.3. Засідання комісій вважається правомірним у разі, якщо участь у їх роботі приймає не менше двох третин членів. Рішення комісій вважаються прийнятими, якщо вони підтримані простою більшістю голосів її членів відкритим голосуванням;

3.4. Інформаційна база, за допомогою якої здійснюється популяризація принципів академічної доброчесності та підвищення рівня обізнаності всіх учасників освітньо-наукової діяльності у питаннях академічної доброчесності і основними складовими якої є:

- інформаційні та методичні матеріали, присвячених інформаційній грамотності та попередженню плагіату, які створені спільно з представниками компаній-розробників програм перевірки робіт на унікальність;

- інформаційні матеріали щодо корпоративної культури на робочому місці та переваг чесного навчання;

- матеріали, присвячені популяризації принципів академічної доброчесності серед осіб, що здобувають вищу освіту.

3.5. Інструменти контролю принципів дотримання академічної доброчесності у освітню і наукову діяльність Інституту, які передбачають:

- здійснення анкетування учасників наукового та освітнього процесів на предмет порушень академічної доброчесності;

- обов'язкову перевірку наукових, навчально-методичних, кваліфікаційних робіт на наявність ознак академічного плагіату відповідно до створеної нормативної бази.

4. Управління процесом дотримання академічної доброчесності на загальноінститутському та локальному рівнях

4.1. Управління процесом дотримання принципів академічної доброчесності на загальноінститутському рівні здійснюють заступники директора з наукової роботи Інституту.

Управління процесом дотримання принципів академічної доброчесності в освітній діяльності

Інституту та інформування здобувачів вищої освіти і співробітників Інституту про неприпустимість порушення принципів академічної доброчесності, а також реалізація заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності здійснюється Комісією з академічної доброчесності Інституту.

4.2. Контроль за дотриманням принципів академічної доброчесності, реалізацію заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності при здійсненні окремих напрямів наукової діяльності проводиться в частині:

- проведення інститутських заходів наукового, науково-методичного і іншого спрямування (конференції, семінари тощо) - головами організаційних комітетів та організаційними комітетами заходів;

- проведення захистів дисертацій на здобуття наукових ступенів - науковим керівником (консультантом) дисертації, головами і вченими секретарями спеціалізованих вчених рад, комісіями спеціалізованих вчених рад, усім складом спеціалізованих вчених рад;

- захисту прав інтелектуальної власності - групою патентно-ліцензійної роботи;

- виконання науково-дослідних робіт (далі - НДР) — науковими керівниками НДР, відділами, Вченою радою Інституту.

4.3. Управління процесом дотримання академічної доброчесності здійснюють:

- з питань дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі — завідувач випускної кафедри;

- з питань академічної доброчесності в науковій діяльності - заступник директора з наукової роботи Інституту.

4.4. Популяризація принципів академічної доброчесності, інформування здобувачів вищої освіти про неприпустимість порушення принципів академічної доброчесності та реалізація заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності проводиться у тому числі Радою молодих вчених і спеціалістів Інституту.

5. Заходи з попередження порушень академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності Інституту

5.1. Попередження порушень принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в академічному середовищі Інституту здійснюють випускова кафедра та наукові підрозділи Інституту проведенням комплексу профілактичних заходів, основні з яких полягають в:

- інформуванні здобувачів вищої освіти та співробітників Інституту про необхідність дотримання правил академічної доброчесності, виконання цього Положення та інших загальнодержавних і внутрішньоінститутських нормативних документів;

- організації заходів з популяризації основ інформаційної культури;

- викладанні основ академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в блоці загальних дисциплін, які викладають аспірантам;

- формуванні тематики кваліфікаційних робіт з використанням інновацій, що сприяють розвитку творчого підходу здобувачів вищої освіти до їх виконання;

- розповсюдженні методичних матеріалів з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані у письмових роботах;

- проведенні зустріч з представниками компаній-розробників програм перевірки робіт на наявність ознак академічного плагіату для здобувачів вищої освіти, наукових і науково-педагогічних працівників;
- створенні інформаційних та методичних матеріалів, присвячених інформаційній грамотності та попередженню плагіату, розробці інформаційних матеріалів щодо корпоративної культури на робочому місці та переваг чесного навчання;
- створенні та розміщенні в Інституті матеріалів, присвячених популяризації принципів академічної доброчесності серед осіб, що здобувають вищу освіту або науковий ступінь (банери, інфографіка, роздаткові матеріали тощо);
- розміщенні на веб-сайті Інституту кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти, наукових та методичних робіт науково- педагогічних працівників для забезпечення прозорості, чесності, відповідальності та інших принципів академічної доброчесності.

6. Відповідальність за дотримання академічної доброчесності

- 6.1. Відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності під час здійснення освітньо-наукової діяльності покладається на здобувачів вищої освіти та співробітників Інституту.
- 6.2. Виявлення фактів порушення академічної доброчесності здобувачами вищої освіти під час здійснення освітньо-наукової діяльності здійснюється передусім викладачами та керівниками (консультантами) дисертаційних робіт; факти порушення академічної доброчесності співробітниками Інституту виявляються передусім вищестоящими посадовими особами, у тому числі керівництвом структурних підрозділів, спеціалізованої вченої ради, оргкомітетів конференцій та розглядаються на засіданнях Комісій з академічної доброчесності.
- 6.3. Рішення щодо академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності приймається Комісією з академічної доброчесності.
- 6.4. Викладач може призначати такі види академічної відповідальності для здобувачів вищої освіти, які порушили академічну доброчесність:
- зниження результатів іспиту, заліку тощо;
 - повторне проходження іспитів, заліків тощо.
- 6.5. Керівник дисертаційної роботи може призначати такі види академічної відповідальності для здобувачів вищої освіти, які порушили академічну доброчесність:
- повторне виконання окремого розділу (розділів) роботи.
- 6.6. Завідувач випускової кафедри, директор Інституту можуть призначати такі види академічної відповідальності для здобувачів вищої освіти, які порушили академічну доброчесність:
- проведення додаткової перевірки інших робіт, автором яких є порушник.
- 6.7. Директор Інституту, заступники директора, керівники структурних підрозділів Інституту, Комісія з академічної доброчесності можуть призначати такі види академічної відповідальності співробітникам Інституту, які порушили академічну доброчесність:
- проведення додаткової перевірки на наявність ознак академічного плагіату всіх робіт, автором яких є порушник;
 - відкликання з розгляду робіт, автором яких є порушник і підготовка яких була здійснена з порушенням академічної доброчесності.

6.8. Вчена рада Інституту (крім призначення зазначених у пунктах 6.4 —6.7 видів академічної відповідальності) може:

призначати такі види академічної відповідальності для здобувачів вищої освіти:

- позбавити порушника права брати участь у конкурсах на отримання стипендій, грантів тощо;
- обмежити участь порушника в наукових дослідженнях, виключення з окремих наукових проєктів;
- рекомендувати до розгляду директором, Вченою радою молодих вчених і спеціалістів, посадовими особами призначення для порушника таких видів академічної відповідальності:

- ✓ виключення співробітника Інституту із Вченої ради, дорадчих і робочих органів Інституту або обмеження права на участь у роботі таких органів на певний термін; письмове попередження;

- ✓ позбавлення здобувача вищої освіти або співробітника Інституту стипендій Президента України, НАН України;

- ✓ відмова в присвоєнні співробітнику вченого звання, подання до нагород, кваліфікаційної категорії;

- ✓ відрахування здобувача вищої освіти із закладу освіти або звільнення співробітника.

6.9. За кожне порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти і співробітники Інституту можуть бути притягнуті як до одного, так і до кількох видів академічної відповідальності залежно від рішення вказаних вище комісій. Комісії можуть також розглядати питання щодо вчинення дій, які містять ознаки порушення академічної доброчесності, з наданням рекомендацій щодо притягнення до інших видів відповідальності, передбачених чинним законодавством України.

6.10. У разі, якщо викладач, керівник кваліфікаційної роботи, завідувач кафедри, керівник структурного підрозділу Інституту не уповноважений приймати рішення

про призначення окремих видів академічної відповідальності, він подає на ім'я директора клопотання про розгляд порушення. У клопотанні вказується обґрунтована інформація по суті порушення та пропозиція щодо виду академічної відповідальності для порушника.

6.11. Не допускається подання клопотання без обґрунтованої інформації по суті порушення, з неправдивою (наклепницькою) інформацією про факт порушення, яка базується на неперевірених фактах (носить характер припущення), анонімного клопотання.

6.12. Клопотання може бути також подано від імені здобувача вищої освіти у разі, якщо він став свідком порушення академічної доброчесності або готовий надати обґрунтовану інформацію щодо скоєння порушення академічної доброчесності з боку іншого здобувача вищої освіти чи співробітника Інституту.

6.13. Розгляд факту порушення академічної доброчесності Комісією з академічної доброчесності або Комісією з етики та управління конфліктами проводиться конфіденційно з інформуванням про хід розгляду справи лише членів комісій, керівних посадових осіб Інституту та особи, що підозрюється у скоєнні порушення академічної доброчесності. При цьому особа, що підозрюється у скоєнні порушення академічної доброчесності, має право:

- 1) ознайомитись із матеріалами, що розглядаються комісією, протоколом про результати службового розслідування та іншою інформацією, яка відноситься до розгляду факту порушення;

- 2) за власною ініціативою чи запитом комісії надавати письмові пояснення по суті справи, відмовитись від пояснень у разі запиту на їх надання від комісії;

3) бути присутньою на засіданні комісії на етапі розгляду питання про притягнення її до академічної відповідальності.

6.14. Комісія з академічної доброчесності або Комісія з етики та управління конфліктами розглядає порушення і виносить своє рішення на підставі обґрунтованої інформації по суті порушення і результатів службового розслідування.

6.15. У разі незгоди з рішенням особи, яка призначає конкретний вид академічної відповідальності, або відповідної комісії щодо притягнення до академічної відповідальності особа, що звинувачена у порушенні, має право на апеляцію.

7. Порядок перевірки навчальних, кваліфікаційних, науково-методичних та наукових робіт на наявність ознак академічного плагіату

7.1. Перевірці на наявність ознак академічного плагіату обов'язково підлягають:

- навчальні (реферати) та кваліфікаційні (дисертаційні) роботи здобувачів вищої освіти, які на етапі подання роботи до захисту перевіряються безпосередньо науковим керівником роботи або призначеним розпорядженням завідувача співробітником випускової кафедри;

- науково-методичні роботи (підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, методичні вказівки), монографії, а також електронні твори, які на етапі рецензування призначеним розпорядженням завідувача співробітником випускової кафедри;

- наукові роботи (рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редакцій наукових журналів або оргкомітетів заходів наукового, науково-технічного і науково-методичного спрямування (конференцій, семінарів, далі — конференцій), дисертації), які на етапі подання роботи в редакційну колегію журналу, в оргкомітет конференції, до розгляду Спеціалізованою вченою радою (залежно від типу роботи) перевіряються відповідальним секретарем наукового журналу (відповідальним секретарем конференції, секретарем спеціалізованої вченої ради) або іншими особами, що призначаються розпорядженням головного редактора наукового журналу (голови організаційного комітету конференції, голови Спеціалізованої вченої ради, завідувача випускової кафедри) відповідно до типу роботи;

- заключні звіти за результатами виконання НДР, що фінансуються за рахунок державного та/або місцевого бюджетів, які перед поданням на затвердження директором Інституту перевіряються науковим керівником НДР або іншими особами (внутрішніми та зовнішніми рецензентами), що можуть призначатися розпорядженням заступника директора з наукової роботи.

Перевірка всіх видів робіт на наявність ознак академічного плагіату передує всім іншим процедурам розгляду.

7.2. Перевірка всіх видів робіт проводиться за допомогою програмно-технічних засобів (далі — програми), які дозволяють згенерувати звіт за результатами перевірки (далі - звіт) зі встановленням факту наявності чи відсутності текстових та/або ілюстративних запозичень.

7.3. Програми можуть знаходитись у відкритому доступі або надаватись Інституту компаніями-розробниками на платній чи безоплатній основі. При цьому для підвищення об'єктивності перевірки для науково-методичних робіт, монографій, електронних творів і наукових робіт рекомендовано застосування принаймні двох програм. Залежно від поставленого завдання (перевірка тексту, таблиць, ілюстрацій тощо) особа, яка здійснює перевірку, самостійно обирає програму, функціональні можливості якої в максимальній мірі задовольняють поставленому завданню.

7.4. Алгоритм перевірки роботи на наявність ознак академічного плагіату визначається окремою інструкцією. При цьому може використовуватись така орієнтовна шкала (% до загального об'єму матеріалу):

Відсоток унікальності	Рекомендації
90-100 %	висока унікальність, робота допускається до захисту або (та) опублікування
70-89 %	середня унікальність, робота потребує доопрацювання та повторної перевірки
51-69 %	низька унікальність, робота потребує суттєвого доопрацювання та повторної перевірки
50 % і нижче	низька унікальність, робота відхиляється без права подальшого розгляду

7.5. У разі, якщо за результатами відповідного аналізу звіту перевірки роботи на наявність ознак академічного плагіату встановлено коректність посилань на першоджерело для текстових та/або ілюстративних запозичень, то робота (залежно від її типу) допускається до захисту, рецензування або розгляду, рекомендується до друку, вважається такою, що пройшла внутрішнє рецензування.

7.6. Доцільність більш детального аналізу роботи визначає особа, відповідальна за перевірку. За необхідності для детального аналізу робіт можуть залучатись експерти:

— для навчальних та кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти, науково-методичних робіт, монографій, електронних творів - з числа висококваліфікованих спеціалістів, що працюють на кафедрі, розпорядженням завідувача випускової кафедри;

— для наукових робіт - з числа членів редакційної колегії розпорядженням головного редактора наукового журналу, з числа членів організаційного комітету розпорядженням голови організаційного комітету конференції, з числа членів Спеціалізованої вченої ради розпорядженням голови Спеціалізованої вченої ради, з числа висококваліфікованих спеціалістів, що працюють на випускової кафедрі розпорядженням або завідувача кафедри (залежно від типу роботи);

— для заключних звітів за результатами виконання НДР, що фінансуються за рахунок державного та/або місцевого бюджетів — з числа провідних вчених Інституту із відповідного наукового напрямку.

7.7. Якщо в результаті детальної перевірки роботи встановлено наявність незначних технічних помилок, що виявлені в оглядовій частині роботи, яка не описує безпосереднє авторське дослідження, виявлені текстові, ілюстративні запозичення та парафраза без належного посилання на першоджерело, така робота повертається автору на доопрацювання з можливістю надання на повторну перевірку. Причини повернення роботи зазначаються у протоколі перевірки. Після виправлення всіх зауважень відповідальний за перевірку проводить повторний детальний аналіз роботи та, у разі позитивного рішення, вона допускається до захисту, рецензії або розгляду, рекомендується до друку тощо.

7.8. Якщо в результаті детальної перевірки роботи відповідальним за перевірку встановлено факт наявності навмисних текстових та ілюстративних спотворень, спроб укриття запозичень, наявності у роботах ідей та наукових результатів, які отримані іншими авторами або інші

прояви академічного плагіату, то вона не допускається до захисту, рецензування або розгляду, не рекомендується до друку, вважається такою, що не пройшла внутрішнє рецензування. В такому випадку автор(и) роботи притягаються до академічної відповідальності. Причини недопущення роботи до захисту рецензування або розгляду, а також вид академічної відповідальності зазначаються у протоколі перевірки. У разі виявлення зазначених вище фактів при перевірці заключних звітів за результатами виконання НДР за рахунок державного та/або місцевого бюджетів, вони рекомендуються для обов'язкового доопрацювання авторським колективом (без виділення додаткового фінансування).

8. Прикінцеві положення

- 8.1. Положення вводиться в дію з наступного дня після його затвердження наказом директора Інституту.
- 8.2. Зміни та доповнення до Положення можуть вноситися за рішенням Вченої ради Інституту та наказом директора Інституту. У такому ж порядку Положення скасовується.
- 8.3. Відповідальність за актуалізацію Положення та контроль за виконанням його вимог несуть посадові особи Інституту відповідно до їх функціональних обов'язків.

Затверджено на засіданні Вченої ради Інституту магнетизму імені В.Г. Бар'яхтара Національної академії наук України 13 лютого 2025 року, протокол № 2-25.

Вчений секретар
ІМаг НАН України

Ірина ШАРАЙ